

Beredskapsutvalget
for finansiell infrastruktur
(BFI)

Årsrapport 2020

Forord

BFI er et beredskapsutvalg for finanssektoren. I en krisesituasjon skal BFI varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse dem. Mandatet aktiveres ved store forstyrrelser i den finansielle infrastrukturen med bortfall av tjenester som fører til at større deler av befolkningen ikke får tilgang til nødvendige betalingsmidler, handel stopper opp og/eller finansiell stabilitet trues. Aktørene som opererer kritiske systemer og kritisk infrastruktur for finanssektoren i Norge er representert i BFI. Dette omfatter også myndighetene og institusjoner som har beslutningsansvar på tvers av bransjen.

Årsrapporten redegjør for BFIs mandat, sammensetning og arbeid i 2020.

Oslo 1. mars 2021

Olav Johannessen
Leder av BFI
Seksjonssjef
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
Finanstilsynet

Sekretariatet for BFI
Finanstilsynet
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
v/ tilsynsrådgiver Åshild Johnsen
Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo
Tlf.: 22939702/99293046

1. Innledning

BFI ble opprettet gjennom vedtak i Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 i forståelse med Finansdepartementet, Finanstilsynet og sentrale aktører i finansiell sektor. Norges Bank hadde ledelse og sekretariat for BFI fram til 31. mai 2010. Fra 1. juni 2010 ble ansvaret for ledelse og sekretariat overført til Finanstilsynet.

I henhold til mandatet har BFI to hovedoppgaver:

- (i) Komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i finansiell infrastruktur. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene.
- (ii) Forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor, herunder, på grunnlag av sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.

BFI erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskap i egen virksomhet. Samlet besitter BFIs medlemmer en høy faglig kompetanse om finansiell infrastruktur. Ved hendelser skal BFI være bindeleddet mellom involverte aktører og myndighetene og sørge for nødvendig kommunikasjon og informasjon.

Mandatet for BFI følger i vedlegg 1.

BFI har etablert en rutine for å varsle, informere og koordinere tiltak ved hendelser og kriser i finansiell infrastruktur. Rutinen inneholder blant annet en fast agenda for møter i BFI i en krisesituasjon. I tillegg har BFI etablert varslingslister med kontaktopplysninger for alle som er med i utvalget. Varslingslisten oppdateres løpende og distribueres regelmessig til alle medlemmer, varamedlemmer og observatører i BFI.

2. Representasjon

BFI er sammensatt av representanter fra ulike myndighetsorganer og sentrale aktører som er brukere av og/eller har operativt ansvar for, finansiell infrastruktur. BFI har 17 faste medlemmer, 11 personlige varamedlemmer og 7 observatører (reduisert med 1 i 2020). Faste medlemmer har møteplikt, men kan bli representert med sitt personlige varamedlem ved nødvendig møteforfall. Observatører har møterett.

Sammensetningen av utvalgets medlemmer og observatører gjenspeiler vurderinger av hvordan finansiell stabilitet kan bli påvirket av enkle eller sammensatte hendelser. Hvis BFI finner det nødvendig, vil utvalget også trekke på relevant kompetanse fra andre aktuelle aktører.

Posten AS sin observatør til BFI utgikk etter eget ønske i 2020. Postens avtale med DNB om Post i Butikk utløp i 2020, og Posten har dermed liten betydning for ytelsen av finansielle tjenester.

For øvrig var det utskiftning av to faste medlemmer og 5 varamedlemmer i 2020. I et av tilfellene gikk personlig varamedlem inn som fast medlem og nytt personlig varamedlem ble oppnevnt.

3. Utvalgets arbeid i 2020

I 2020 gjennomførte BFI tre ordinære møter. I tillegg gjennomførte BFI 13 ekstraordinære møter der foretakene oppsummerte status på beredskap og tiltak knyttet til koronapandemien.

BFI besluttet at deltagelse i den nasjonale øvelsen Øvelse Digital 2020 skulle være BFI-øvelsen i 2020. Gjennomføringen av Øvelse Digital 2020 ble imidlertid grunnet smittevern hensyn redusert til en to-timers skrivebordsøvelse som skulle gjennomføres internt hos hver deltakende institusjon/foretak 3. desember. Dette gjorde at den ikke lenger egnet seg som en BFI-øvelse, og det ble av den grunn ikke avholdt øvelse av BFI i 2020.

3.1 Hendelsesrapportering til BFI

På BFI-møtene gjennomgås:

- Hendelsesrapporter fra Finanstilsynet. Finanstilsynet gjør et hensiktsmessig uttrekk fra IKT-hendelsesrapporteringen til Finanstilsynet som grunnlag for rapportering av hendelser til BFI.
- Hendelsesrapportering fra bankenes felles avregningssystem, Norwegian Interbank Clearing System (NICS).
- Hendelsesrapportering fra Norges Banks oppgjørssystem (NBO).
- Nordic Financial CERTs (NFCERT) siste kvartalsrapport som presenterer et bilde av trusselsituasjonen knyttet til cyberangrep mot finanssektoren.

Det ble rapportert noen flere IKT-hendelser til Finanstilsynet i 2020 enn i 2019. Våren og sommeren 2020 var det flere hendelser hos felles leverandører som resulterte i redusert tilgang til betalingstjenestene hos mange foretak. Andelen sikkerhetshendelser var noe større enn året før. Noen av disse rammet tilgjengeligheten til betalingstjenestene, men ikke i alvorlig grad. Etter Finanstilsynets vurdering påvirket koronapandemien ikke stabiliteten til betalingstjenestene. Stabiliteten til betalingstjenestene var tilfredsstillende i 2020.

Driften av bankenes felles avregningssystem for norske kroner (NICS) har vært påvirket av flere nettverkshendelser gjennom 2020. Noen av hendelsene har hatt konsekvenser for flere av driftsleverandørens tjenester, inkludert NICS-tjenestene. Særlig konsekvens hadde en hardware-feil 2. juli, som førte til forsinket oversendelse av avregning til NBO. En følgefeil av en nettverksendring 10. november førte til at Straksbetalinger ikke kunne sendes til NICS Real.

Det var i 2020 to operasjonelle hendelser som berørte selve oppgjørssystemet i Norges Bank og som fikk konsekvenser for mottak og meldingsutveksling, men disse var kortvarige. Det var i tillegg relativt mange hendelser med forsinket levering fra bankene til NBO og fra VPS til verdipapiroppjøret, og som medførte forsinket sluttavregning og utvidet åpningstid i NBO.

NFCERT rapporterte om et relativt stabilt trusselbilde gjennom 2020. Imidlertid var det både i begynnelsen og slutten av året to ulike varianter av forsøk på utnyttelse av sårbarheter i standard programvare som flere foretak ble rammet av. Tiltak i de berørte foretakene hindret alvorlige konsekvenser. Mot slutten av året ble trusselnivået for angrep mot kundene i finansinstitusjonene hevet på grunn av økt mengde svindel med sosial manipulering. Direkte koronarelatert phishing ble ikke sett i Norge, men antagelig som en følge av pandemien, var det blant annet stor økning i falske meldinger om sendinger i posten.

3.2 Beredskapsarbeidet i BFI

Oppfølging av status og tiltak knyttet til koronapandemien

BFI kalte i 2020 inn til 13 ekstraordinære møter, hovedsakelig i mars og april, for gjennomgang av status og tiltak knyttet til koronapandemien. Det enkelte foretak redegjorde for status på drift, sikkerhet og de ansattes arbeidssituasjon. BFI sikret seg slik oppdatert oversikt over finansforetakenes, leverandørens og myndighetenes håndtering av koronapandemien. Erfaringer fra krisen viste at de sentrale aktørene i den norske finansielle infrastrukturen har gode beredskapsplaner og raskt kan iverksette nødvendige tiltak.

Oppfølging av vekterstreiken

Vekterstreiken høsten 2020 kunne potensielt blitt utvidet til å omfatte sentrale funksjoner i kontantforsyningsskjeden hos Nokas og Loomis og dermed fått alvorlige konsekvenser for tilgangen til kontanter. BFI fulgte utviklingen i vekterstreiken og ba bankene redegjøre for hvilke konsekvenser streiken kunne få. Streiken kunne påvirket forsyning og drift av kontantautomatene, herunder forsyningen av kontanter i fremmed valuta til ekspedisjonssteder på flyplasser, og forsyningen til Kontanttjenester i butikk (KiB). Streiken ble avsluttet før den fikk alvorlige konsekvenser for kontantforsyningen.

Oppfølging av funn fra øvelsen i 2019

BFI fulgte i 2020 opp funn fra øvelsen i 2019. Funnene er kvittert ut gjennom kartlegginger og/eller rutineendringer.

3.3 Øvrige temaer BFI behandlet eller ble orientert om i 2020

Rammeverk for testing av cybersikkerhet

NFCERT orienterte om arbeid og erfaringer med rammeverk for testing av cybersikkerhet herunder Tiber Generic Threat Landscape (GTL).

Bankenes tilbud av kontanttjenester

Finanstilsynet orienterte om status for bankenes tilbud av kontanttjenester i en normalsituasjon og i en beredskapssituasjon, herunder om oppdraget fra Finansdepartementet om å kartlegge bankenes samlede tilbud av kontanttjenester og vurdere om utviklingen i kontanttilbudet innebærer behov for nye tiltak eller regelverksendringer. Kartleggingen vil danne grunnlaget for en ny vurdering av om kontanttilbudet til norske bankkunder kan anses som tilfredsstillende over hele landet, eller om det kan være behov for nærmere regulering av bankenes plikter. Aktuelle endringer i kontanttilbudet er næringens lansering av Kontanttjenester i butikk (KiB) og saneringen av banktjenester i Post i butikk (PiB). Ved utgangen av 2020 hadde Finanstilsynet mottatt svar fra bankene.

DNB presenterte årsrapporten for DNBS interbanksystem for 2019.

Norges Bank presenterte rapporten Finansiell infrastruktur 2020.

Bits AS¹ presenterte årsrapporten for NICS for 2019.

Norges Bank presenterte årsrapporten for NBO for 2019.

Risiko- og sårbarhetsanalyse 2020

Finanstilsynet presenterte hovedpunkter fra risiko- og sårbarhetsanalysen for 2020² (ROS-analysen) om finansnæringens bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

¹ Bits AS er bank- og finansnæringens infrastrukturselskap og eies av Finans Norge.

² Fra 2020 fikk ROS-analysen inneværende års årstall, ikke foregående års.

Vedlegg 1

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Mandat fastsatt av Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 (oppdatert navneendring ved at Finanstilsynet overtok ledelse og sekretariat 1. juni 2010).

1. Beredskapsutvalg for finansiell infrastruktur har ansvaret for å komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. Gjennomføringen av tiltakene vil baseres på at den enkelte deltaker har beslutningskompetanse på vegne av sin institusjon.
2. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene. Utvalget skal etablere nærmere rutiner for varsling, problemhåndtering og informasjonsformidling som skal gjelde i slike situasjoner.
3. Beredskapsutvalget skal forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor. Utvalget skal herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.
4. Representasjonen i beredskapsutvalget skal tilpasses behovet for å løse den aktuelle krisesituasjon og samordne utarbeidelse av beredskapsplaner og iverksettelse av omleggingstiltak. Finanstilsynet skal ha ledelse og sekretariat for beredskapsutvalget og innkaller til møter i utvalget. Møter avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. I tillegg til ordinære medlemmer og varamedlemmer fra myndighetsorganer og de sentrale aktørene i finansiell infrastruktur, kan utvalget knytte til seg observatører og kontaktpersoner fra andre aktører i finansiell infrastruktur, herunder representanter for telekommunikasjon og kraftforsyning.
5. Beredskapsutvalget erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet.
6. Mandatet for beredskapsutvalget fastsettes av Finanstilsynet i samråd med Finansdepartementet og sentrale aktører i finansiell infrastruktur.